

A fás biomassa hasznosítás szénforgalmi hatásai

Somogyi Zoltán

NAIK Erdészeti Tudományos Intézet, Budapest

somogyiz@erti.hu

„A biogazdaság helyzete és kilátásai” c. konferencia
VII. Erdész-ökonómus Találkozó - Mészáros Károly Emlékülés
Sopron, 2019. június 27.

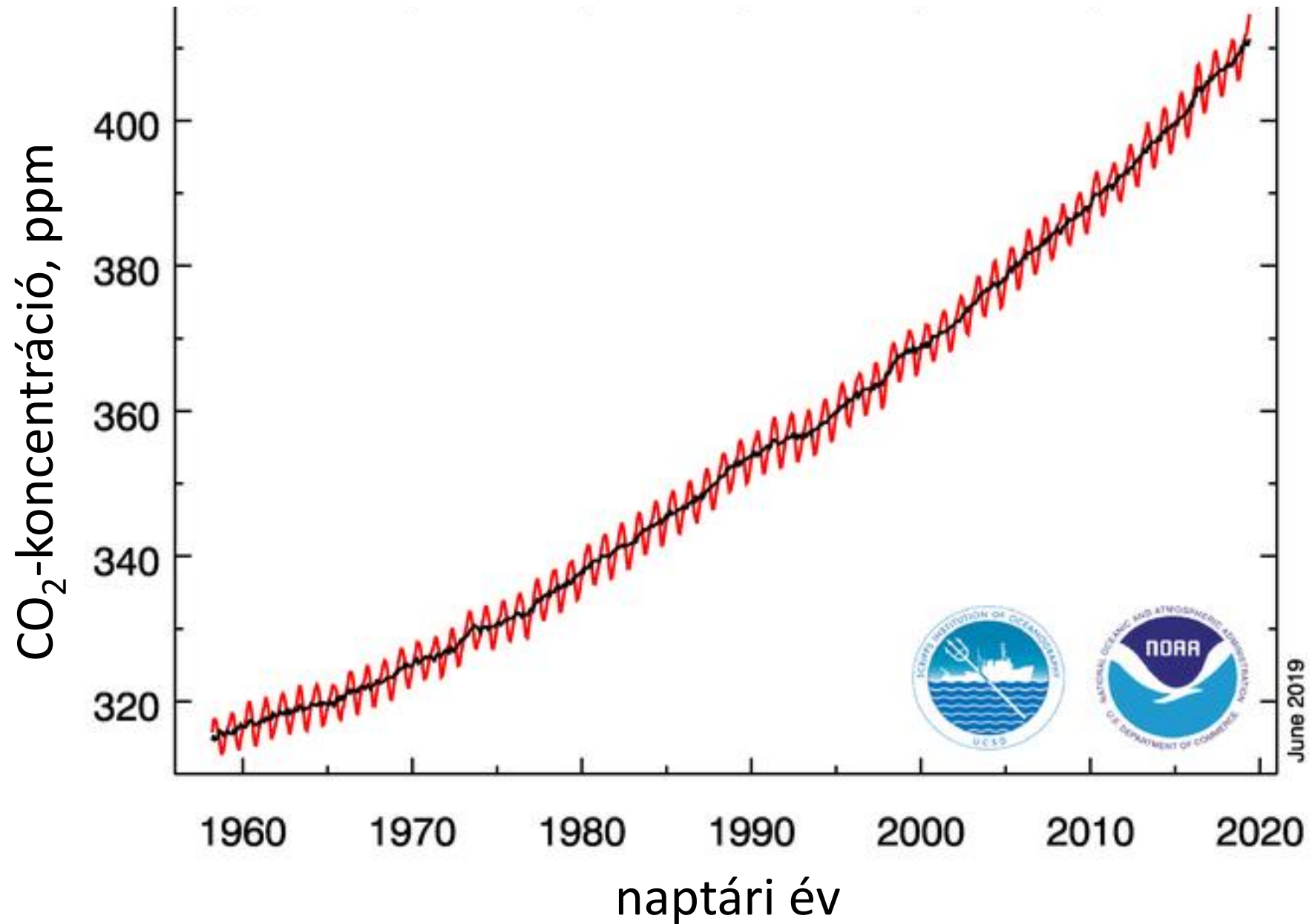
Mindenki azt szeretné, ha akkor, amikor ő kerül a műtőasztalra, képzett, felkészült és gondos szakemberek ápolnák. Egy szakma esetében is az a jó, ha nem hozzáértés nélkül, hanem a megfelelő szakmai szabályokat betartva próbálnak meg egy-egy kérdést kezelni. Különösen így van ez akkor, amikor olyan fontos kérdésekről van szó, mint a klímaváltozás, vagy konkrétabban az, hogy hogyan lehet a klímaváltozást akadályozni.

A tudományos és mérnöki szakmákban a „szakmai szabályok betartása” azt jelenti, hogy nem érzések alapján megfogalmazott véleményekkel állunk elő, hanem konkrétan kiszámoljuk azt, hogy egy-egy folyamat mitől és (mennyiségi értelemben) hogyan függ, ill. ha egy ilyen folyamatra hatást akarunk gyakorolni, akkor annak milyen mértékűnek kell lennie (továbbá e hatásnak mik a kvantitatív feltételei, és így tovább). Ez vonatkozik pl. arra, hogy ahhoz, hogy megtudjuk, hogy egy-egy erdőgazdálkodási tevékenységnek mekkora hatása lehet a klímára (és hogy az pozitív vagy negatív), megfelelő számításokra alapozott elemzésre van szükség.

A klímaváltozás egyik fontos tünete, a légköri szén-dioxid koncentráció folyamatosan növekszik. Nem csökkenő, hanem növekvő mértékben. Mindez annak ellenére, amit az emberiség eddig (pl. a különféle klíma-megállapodásokkal, tudományos erőfeszítésekkel stb.) megpróbált a növekedés korlátozása érdekében. Az, hogy a koncentráció gyorsulva nő, arra utal, hogy vagy nem tudjuk azt megakadályozni, vagy nem teszünk eleget a növekedés akadályozására.

Gyorsulva nő a CO₂-koncentráció!

A légköri szén-dioxid koncentráció folyamatosan növekedésének egyik fontos következménye lehet, hogy nem fogjuk tudni tartani az átlagos hőmérséklet-növekedésre vonatkozó eddigi terveinket. A helyzetet tovább súlyosbítja, hogy az átlag esetenként azt jelenti, hogy bizonyos időszakokban az emelkedés mértéke jóval a megengedhető mérték fölött lehet. Kérdés, hogy ezt a legkülönbözőbb élőlények – pl. emberek, vagy a fák – hogyan fogják tudni, ill. egyáltalán el fogják-e tudni viselni?

2,5 °C ÁTLAG-hőmérséklet emelkedés esetén:

a TÉLI (december-január-februári)
melegedés várható mértéke:

2 °C – 4 °C

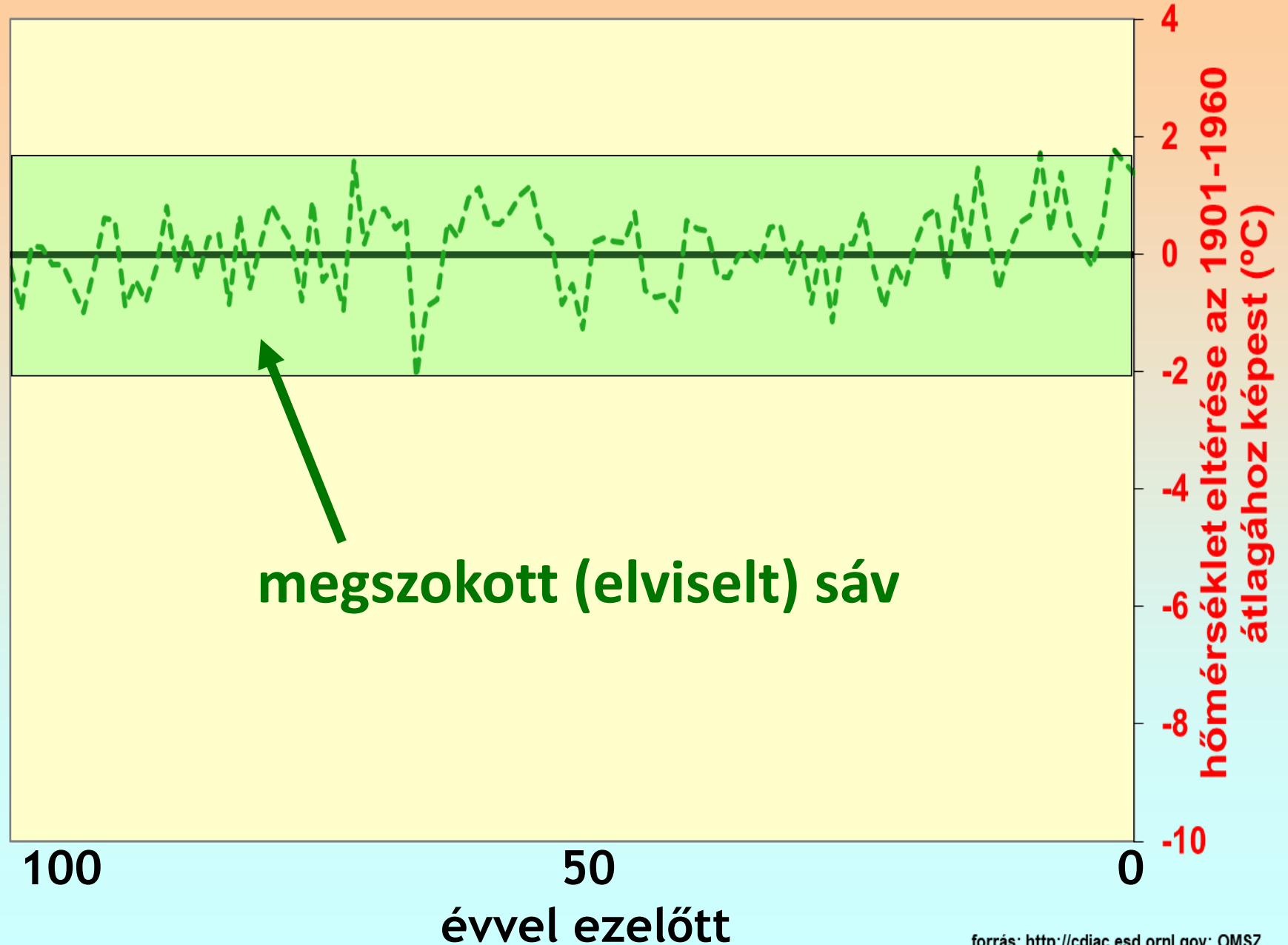
a NYÁRI (június-július-augusztusi)
melegedés várható mértéke:

4 °C – 7 °C >> 2 °C

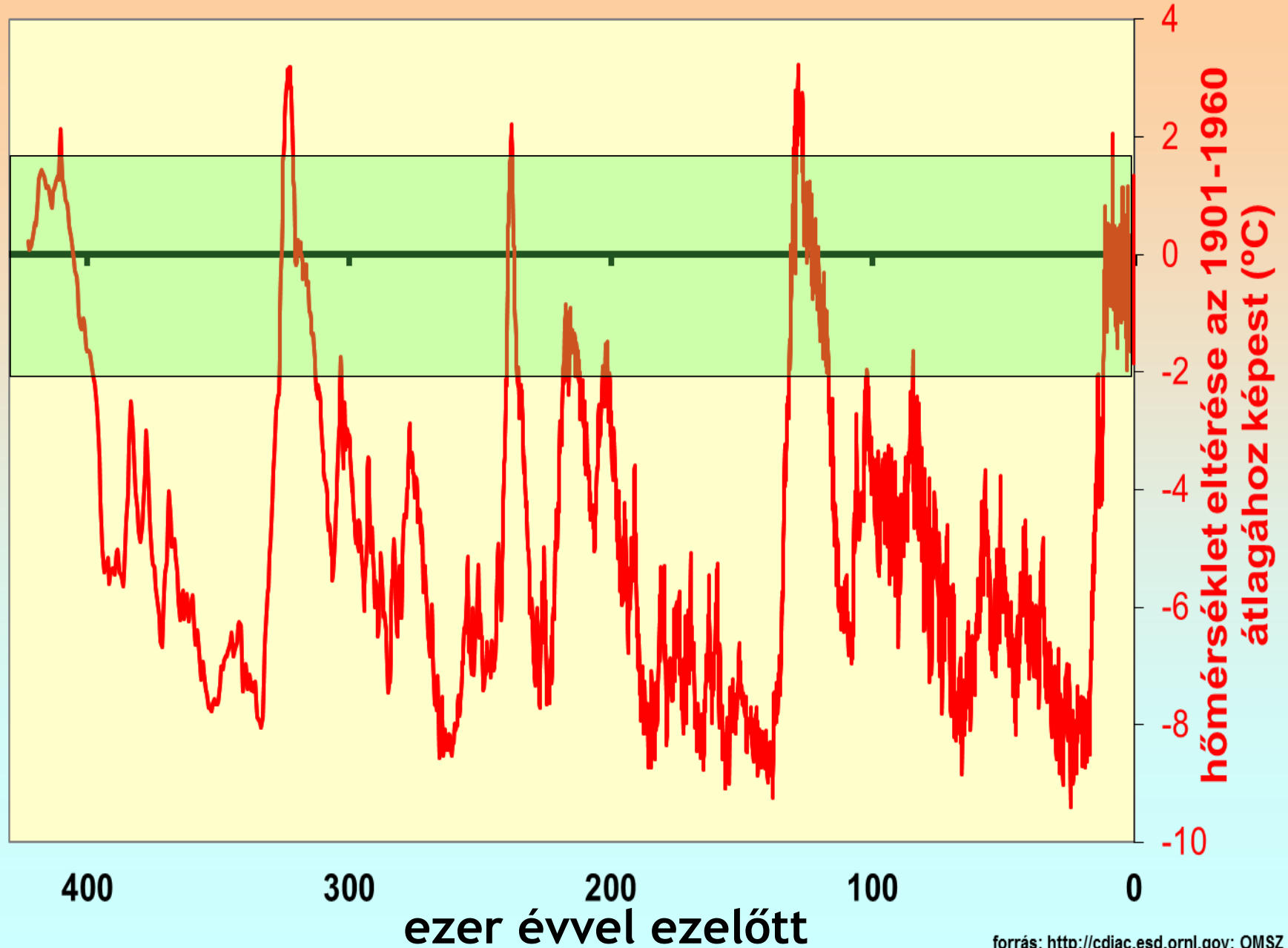
A fákra nézve egy elemzéshez kiindulhatunk abból hogy az elmúlt kb. 10 ezer évben milyen hőmérsékletekhez voltak hozzászokva. E hőmérsékleteket jól személteti a hazai évi átlaghőmérsékletek idősora a XX. században. Ezen idősor tartománya volt az, amihez a fák nagyjából hozzászoktak. Ha a hőmérséklet emelkedésének trendje oda vezet, hogy a jövőbeli átlag akárcsak az eddigi sáv felső szélére tolódik, akkor az azt fogja jelenteni, hogy lesznek olyan évek, amelyek belesznek az eddigi tartományba, de sok-sok olyan év lesz, amikor a hőmérséklet melegebb, vagy jóval melegebb lesz a fák által megszokottnál. Nagy a kockázata annak, hogy egy ilyen melegebb világban a fák és az erdők jelentős része kipusztulhat.

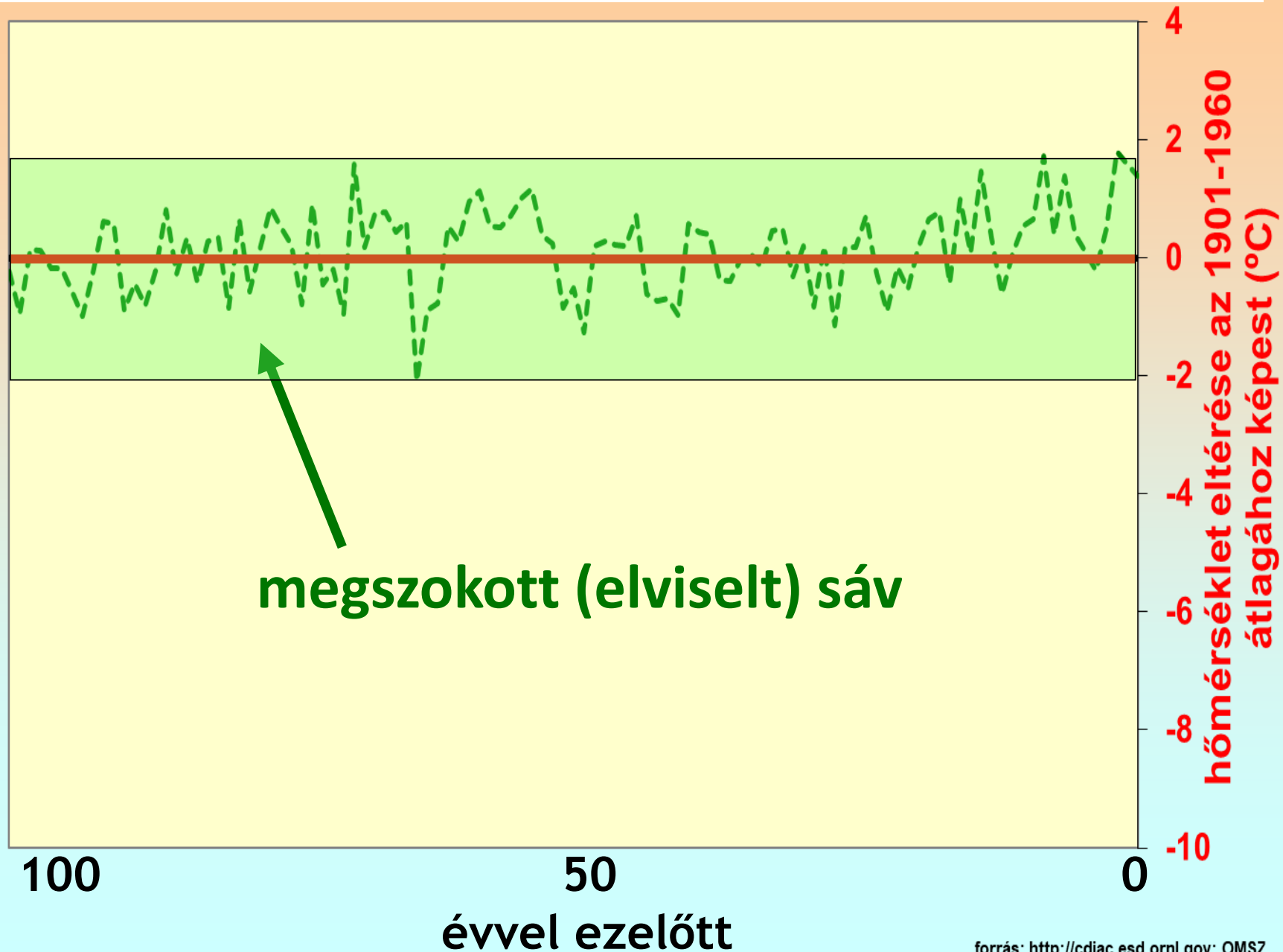
A változás mértéke drasztikus hatású az élővilágra

A változás mértéke drasztikus hatású az élővilágra

A változás mértéke drasztikus hatású az élővilágra

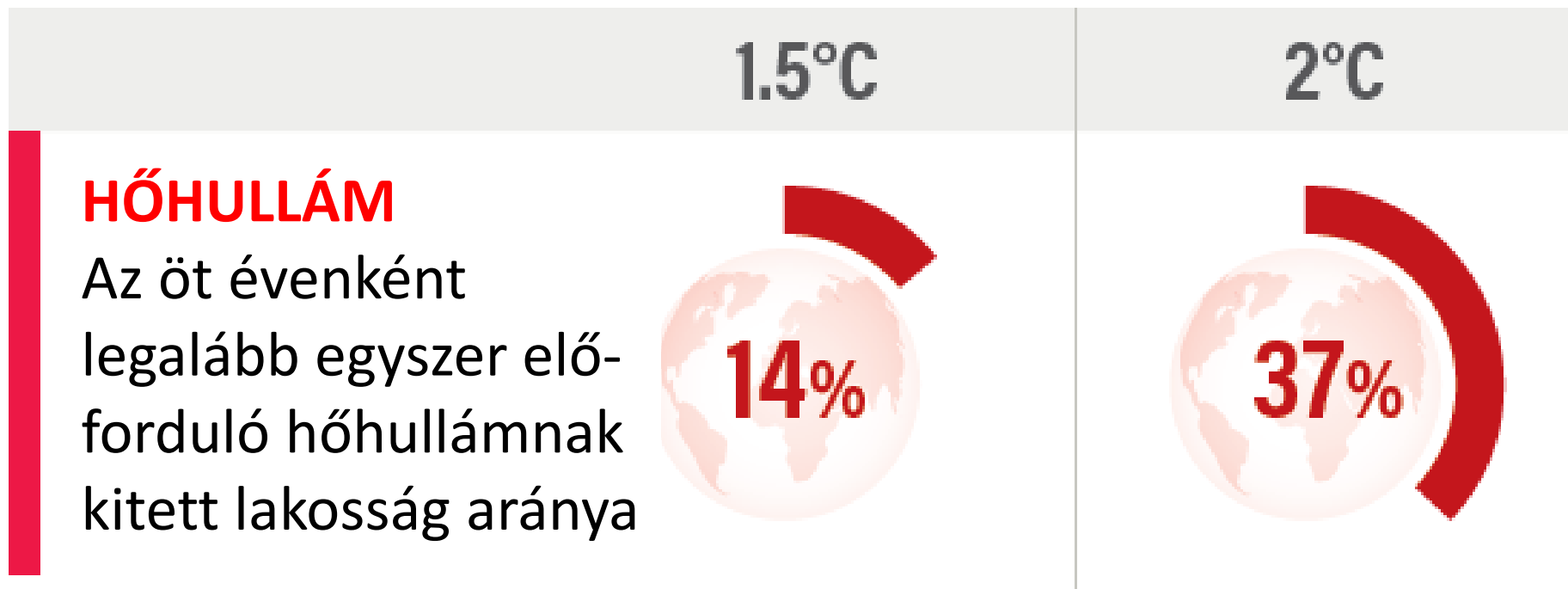

A változás mértéke drasztikus hatású az élővilágra

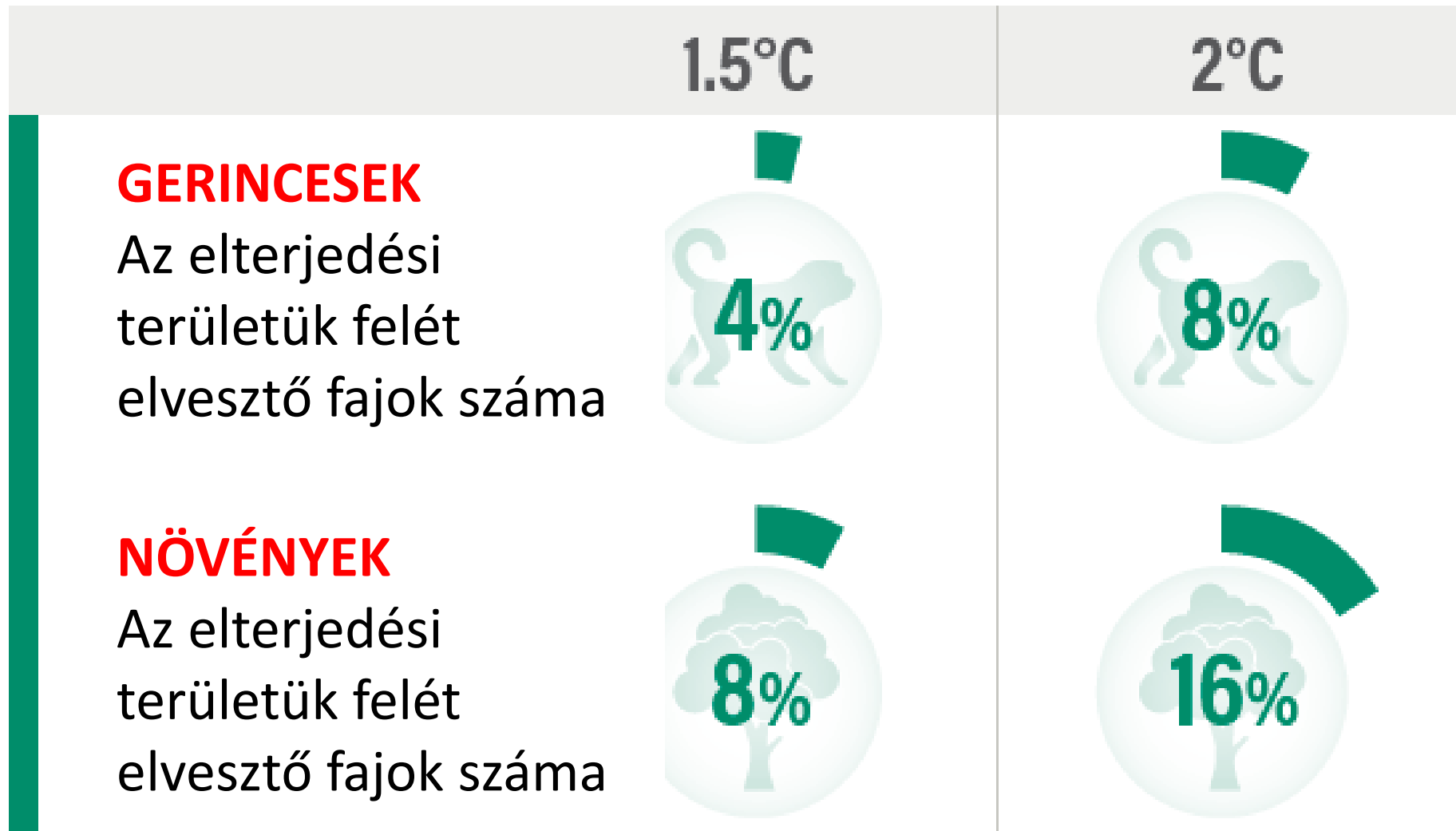

Ez a félelem az IPCC egyik legújabb jelentésének ismeretében arra alapozható, hogy akár csak a 1,5 és a 2 fokos átlag-hőmérséklet emelkedés között is óriási különbség lehet, függően attól, hogy hol, és milyen ökoszisztémákról van szó. Ebből következően pedig a 2 foknál még nagyobb hőmérséklet-emelkedés valóban drasztikus, eddig nem látott következményekkel járhat, amelyeket mindenképpen célszerű volna elkerülni.

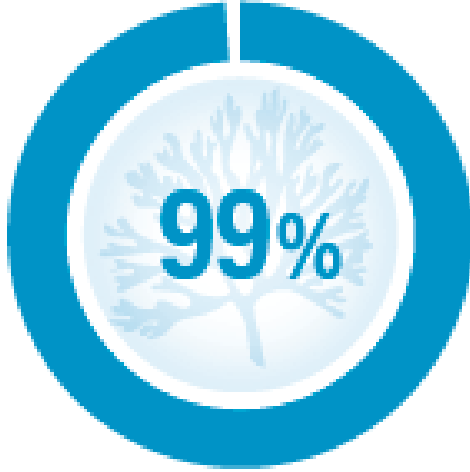
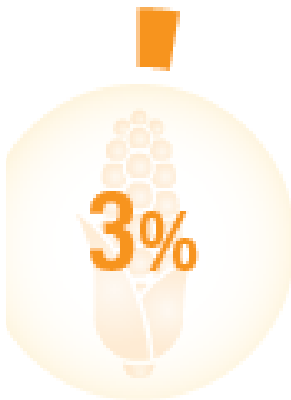
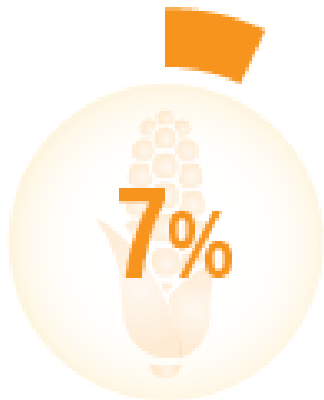
1,5 vagy 2 fok? ÉG ÉS FÖLD!!

1,5 vagy 2 fok? ÉG ÉS FÖLD!!

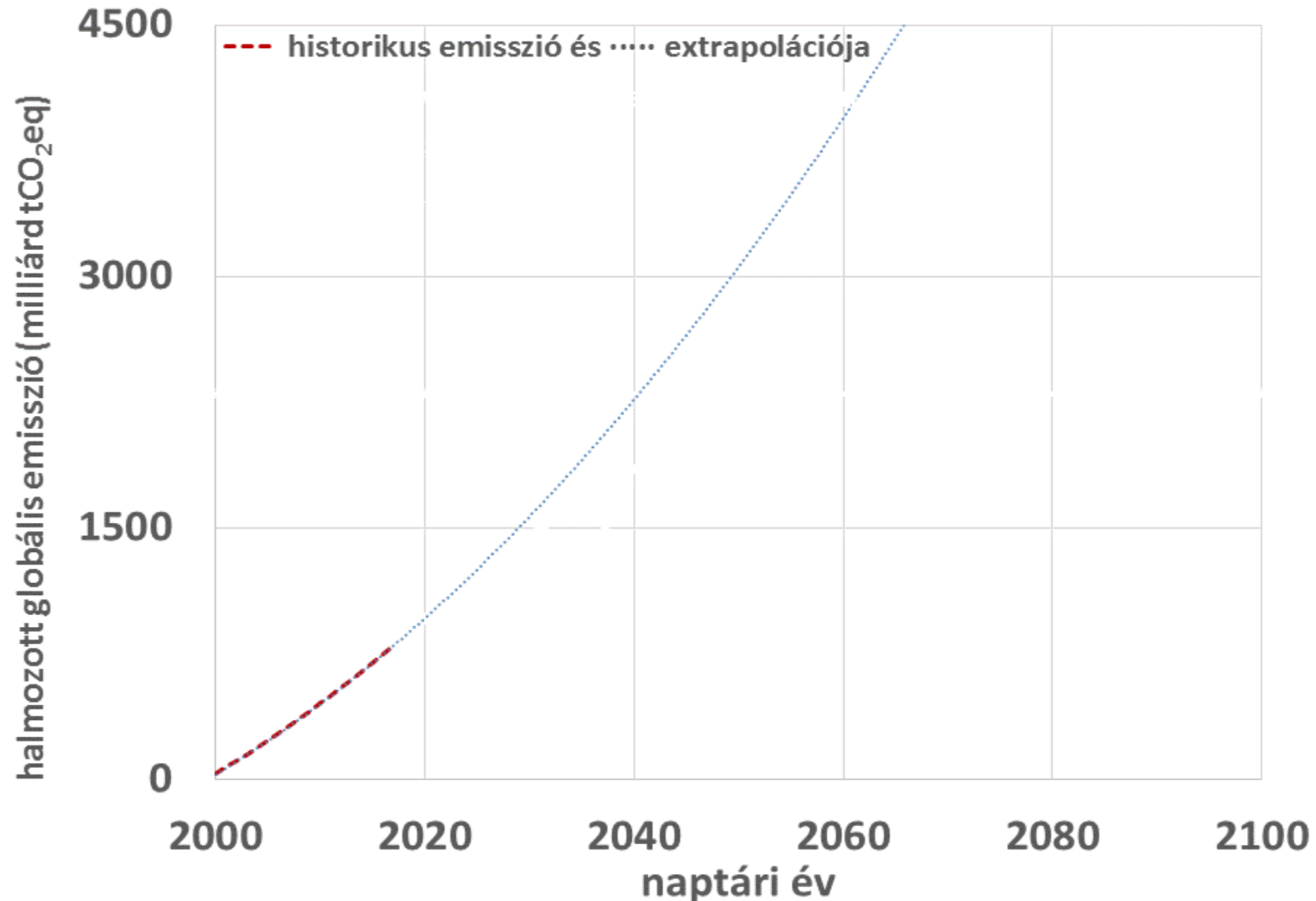
1,5 vagy 2 fok? ÉG ÉS FÖLD!!

	1.5°C	2°C
KORALLOK a további pusztulás mértéke	 <p>70-90%</p>	 <p>99%</p>
TERMÉS A kukorica termés-nagyságának csökkenése a trópusokon	 <p>3%</p>	 <p>7%</p>

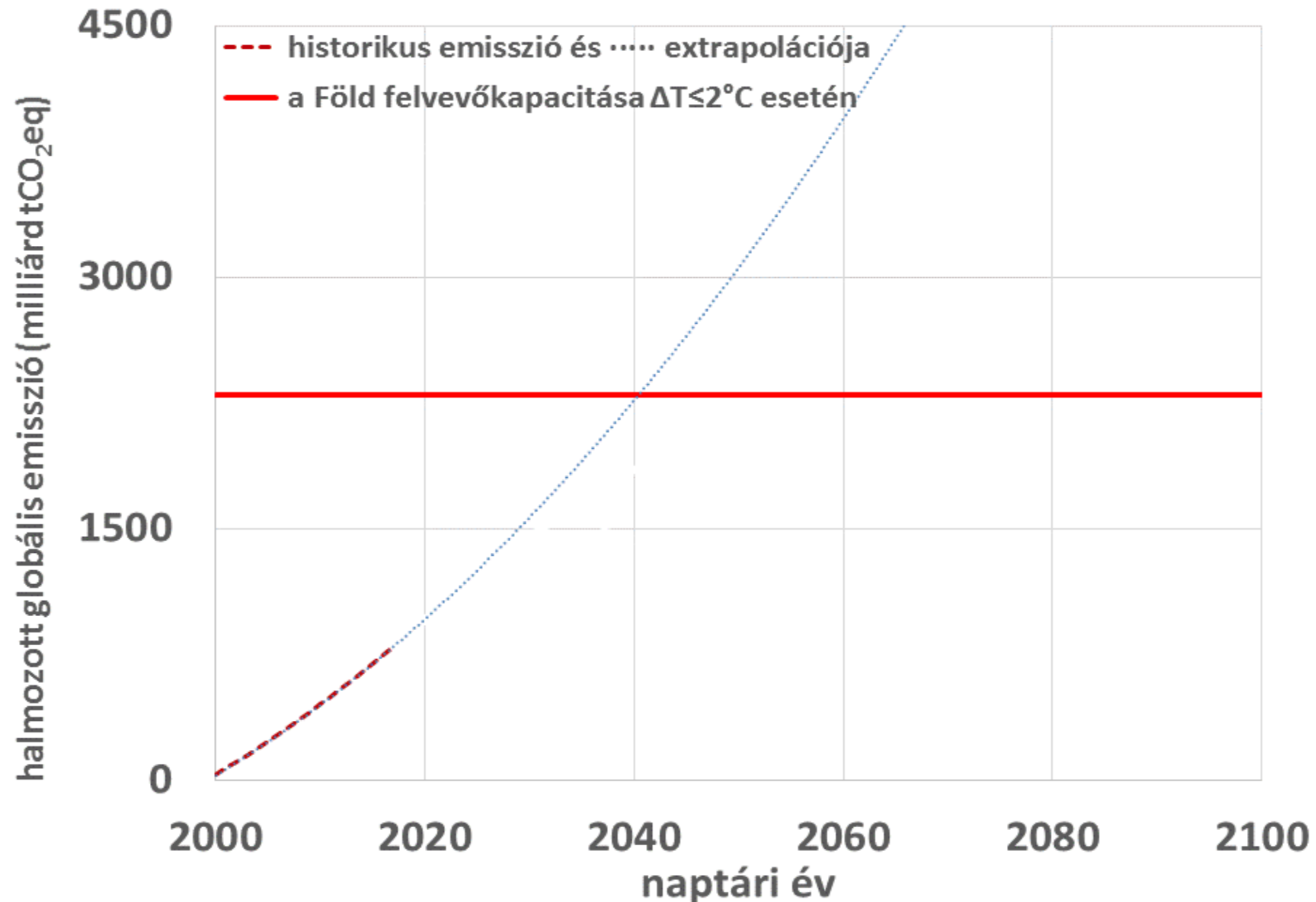

Az említett következmények elkerülése csakis globális szinten, az emberiség együttes erőfeszítéseinek a következtében lehetséges. A számokból azonban világos, hogy nagyon közel kerültünk ahhoz, hogy – ha akarnánk és tudnánk is – már elméletileg is nagyon nehéz volna a jelenlegi, az ember-okozta klímaváltozáshoz vezető folyamatokat megváltoztatni. Túl nagyok a kibocsátások, és túl kevés maradt abból a tartalékból, ami a légkör kapacitása arra, hogy felvegye az emberiség tevékenységének egyik legfontosabb melléktermékét: a szén-dioxidot.

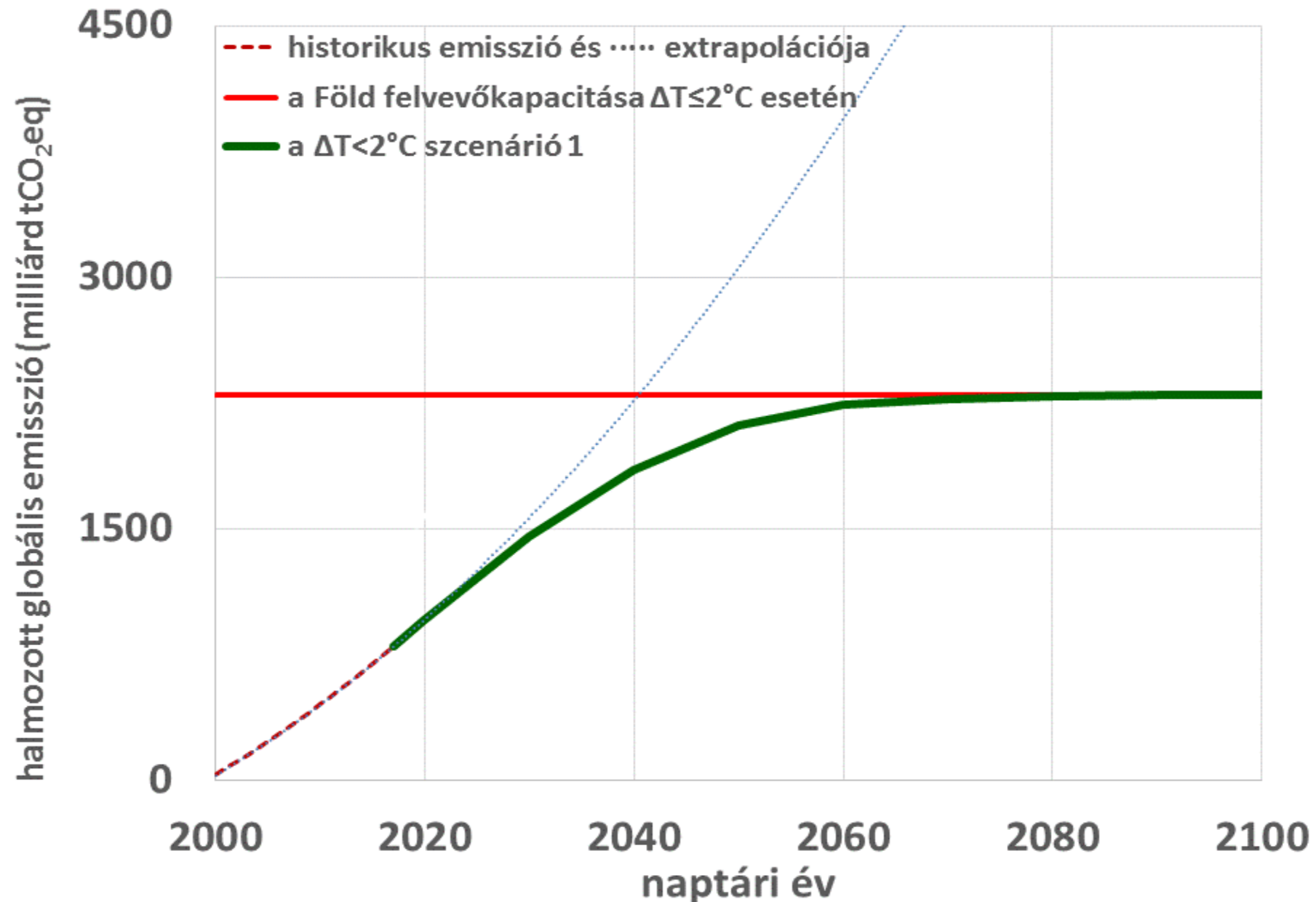
Mit kellene tenni globális szinten?

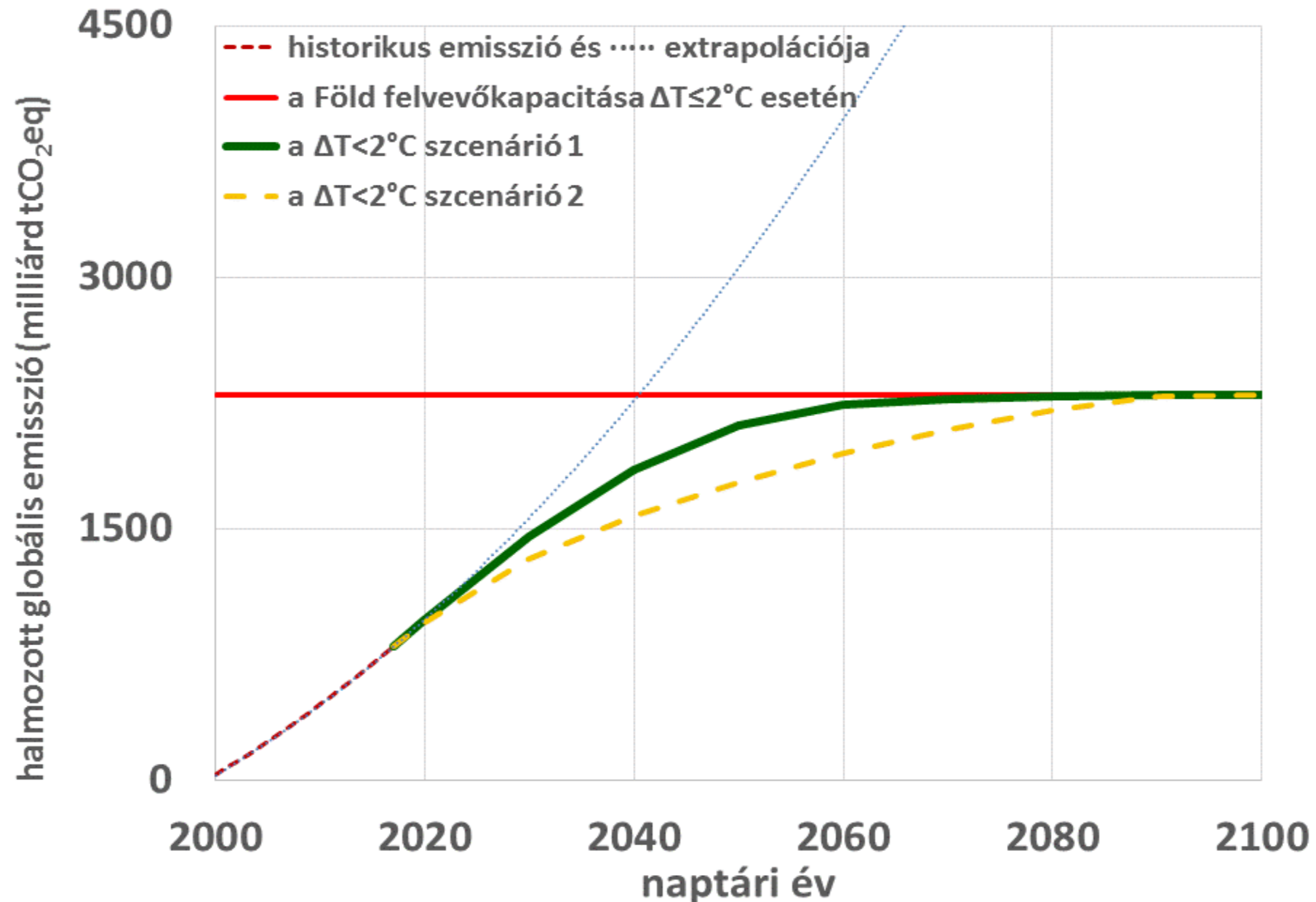
Mit kellene tenni globális szinten?

Mit kellene tenni globális szinten?

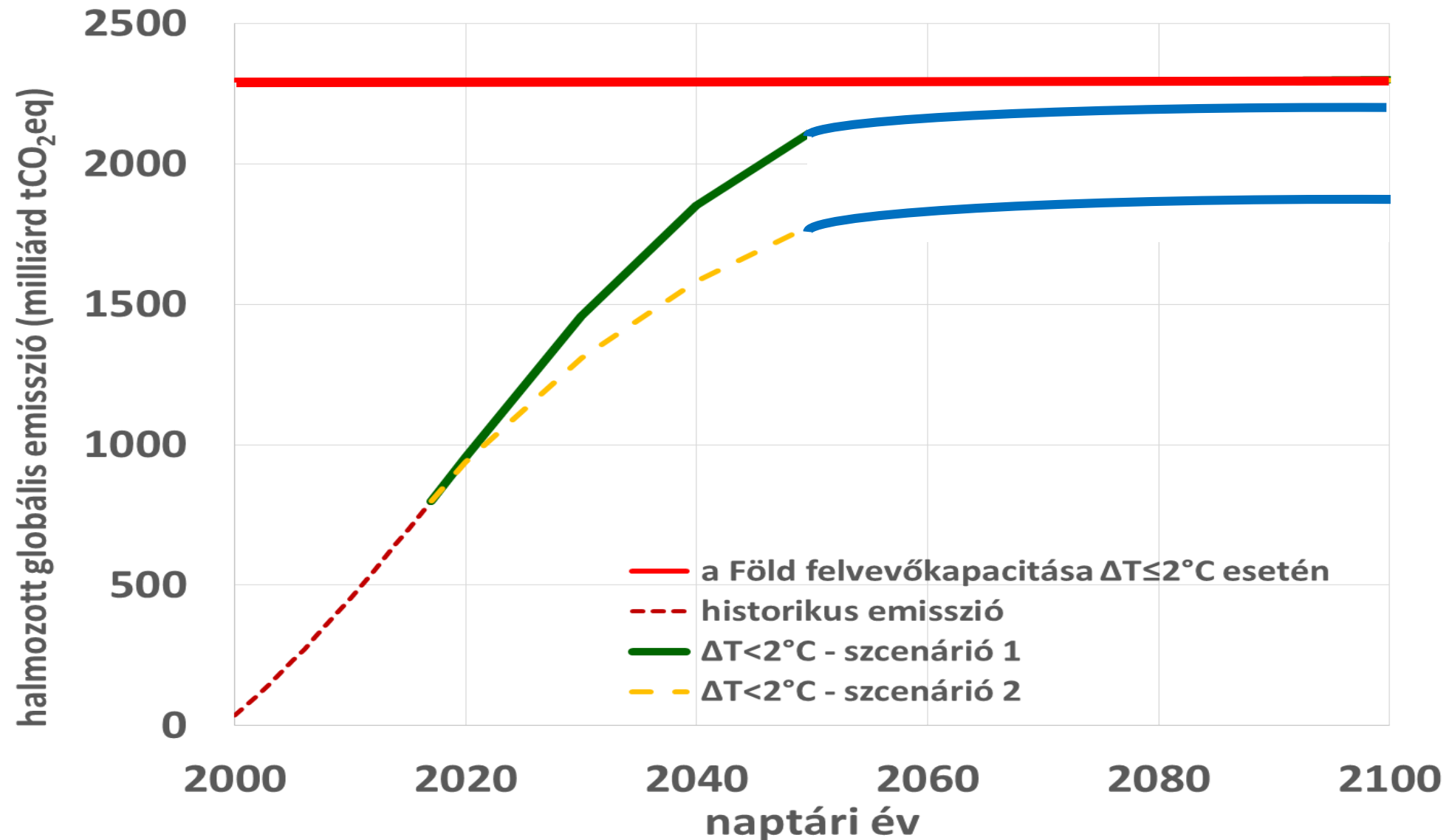

Mit kellene tenni globális szinten?

Tegyük fel, hogy sikerül valamilyen technológiai forradalom következtében megváltoztani az energia-termelési rendszereinket és energia–felhasználási szokásainkat. Az, hogy egy esetleges ilyen változtatás után mekkora lesz a felmelegedés, nagyban függ attól, hogy a változtatás előtt mekkora volt a teljes (kumulatív) kibocsátás.

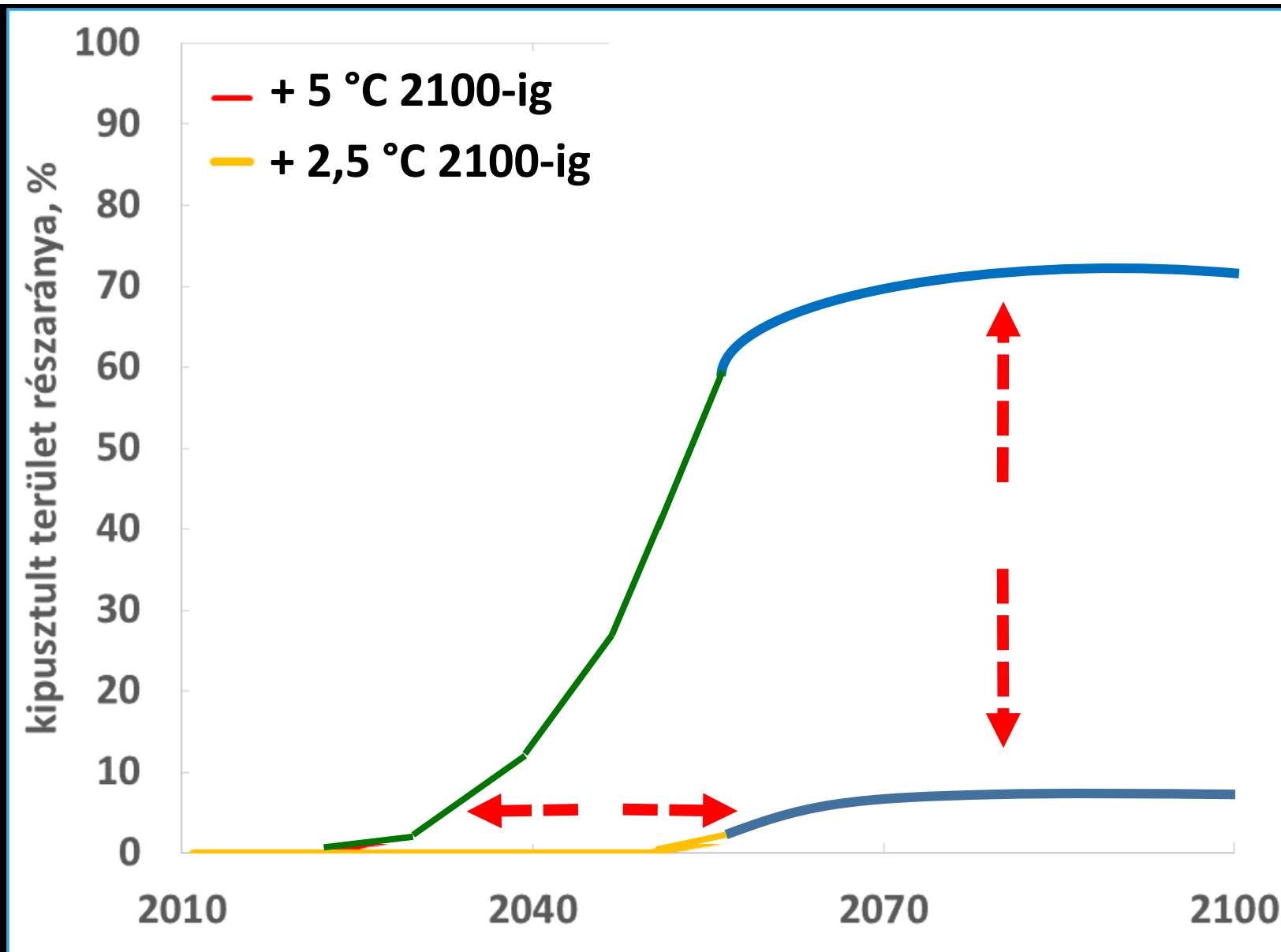
Technológia-váltás esetén az azelőtti csökkentés mértékétől függően eltérő méretű lehet a melegedés!

Attól pedig, hogy a változtatás előtt mekkora volt a teljes (kumulatív) kibocsátás, nagyon függ az, hogy kevés vagy sok erdőterület pusztul ki. Nagyon nem mindegy, hogy most, ill. a közeli egy-két évtizedben sikerül-e bármit is tennünk mitigációs téren.

A korábbi és nagyobb melegedés drasztikusan nagyobb fapusztulást jelenthet technológia váltás esetén is!

Ambícióból a közelmúlt eseményei óta már nincs hiány. Ez természetesen nem vonatkozik a világ minden részére, ill. nem mindenhol a kormányok ambíciózusak. Kérdés persze, hogy az ambíciók mennyire ténylegesen felismert szükségszerűségek; mennyire lehet(ne) őket megvalósítani; és mennyire csak álmok.

Ezért muszáj **MOST** csökkenteni **MINDENFÉLE** kibocsátást!

- Svédország: nettó zéró emisszió 2050-ig
- UK: nettó zéró emisszió 2050-ig
- Kalifornia: 80%-os csökkentés (1990-hez képest) 2050-ig
- Franciaország és 20+ más EU állam: előkészületek hasonló vállalásra
- Új-Zéland: előkészületek hasonló vállalásra

- Magyarország: kisebb ambíció, de a növekvő elvárások miatt előbb-utóbb valószínűleg jobban kell nekünk is csökkenteni ...

Elvben az erdőgazdálkodásnak is vannak lehetőségei a szénkészletek megőrzésére, a kibocsátások csökkentésére, a szénnyelés növelésére. A sokféle lehetőség elemzése esetenként bonyolult modellezést, de mindenképpen számítást tesz szükségessé. Az előadásban ezek közül a vágáskor megemelésének a hatását vizsgáljuk, de kizárólag az erdei szénkészletekre nézve. Annak hatását pl., hogy a kitermelt fatermékekkel milyen más kibocsátásokat lehetne elkerülni, nem vizsgáltuk. Személyes tapasztalat alapján azonban kijelenthető, hogy a helyettesítésekre vonatkozó kutatások egyelőre inkonklúzívek; továbbá megemlíthető, hogy amennyiben fa felhasználásával el is lehetne kerülni bizonyos kibocsátásokat, az mindenképpen erdők letermelését, és így ökoszisztémák rombolását jelenteni. E negatív hatásokat is figyelembe kellene venni akkor, amikor a faanyag helyettesítő szerepét vizsgáljuk. Ezt azonban a jelenlegi ismereteink alapján vélhetően nem tudnánk megfelelően megtenni.

Erdészeti lehetőségek

- fatermékek használata, élettartamuk emelése
- .....
- élőfakészlet
- holt fa és avar
- erdei talaj
- *biomassza megfelelő kezelése*

Az alábbi szimuláció egy egykorú, elegyetlen állományokból álló, egyenletes koreloszlású akác-erdőtömb szénkészletének alakulását mutatja. A szimuláció kérdése az, hogy ha a mostani erdőkezelési rendszert megváltoztatjuk úgy, hogy megemeljük a vágáskor, annak milyen hatása lehet a teljes erdőtömb (nem egy-egy erdőrészlet) szénforgalmára és ezen keresztül a klímára.

Az, hogy az egyszerűség és az érthetőség kedvéért ilyen példa-erdőt választottunk, nem befolyásolja az elemzés hosszú távra vonatkozó következményeit.

Vágáskor emelés szimulációja 1. Egy 36 éves vágásfordulóval kezelt, egyenletes korosztály-eloszlású akác erdő modellje

	2	53	129	199	259	308
háttér- színek:	6	65	141	210	268	316
a kort mutatják;	12	78	153	220	277	323
számok:	21	91	165	230	285	330
az élőfa- készletet (m ³ /ha)	31	104	177	240	293	336
	42	117	188	250	301	343

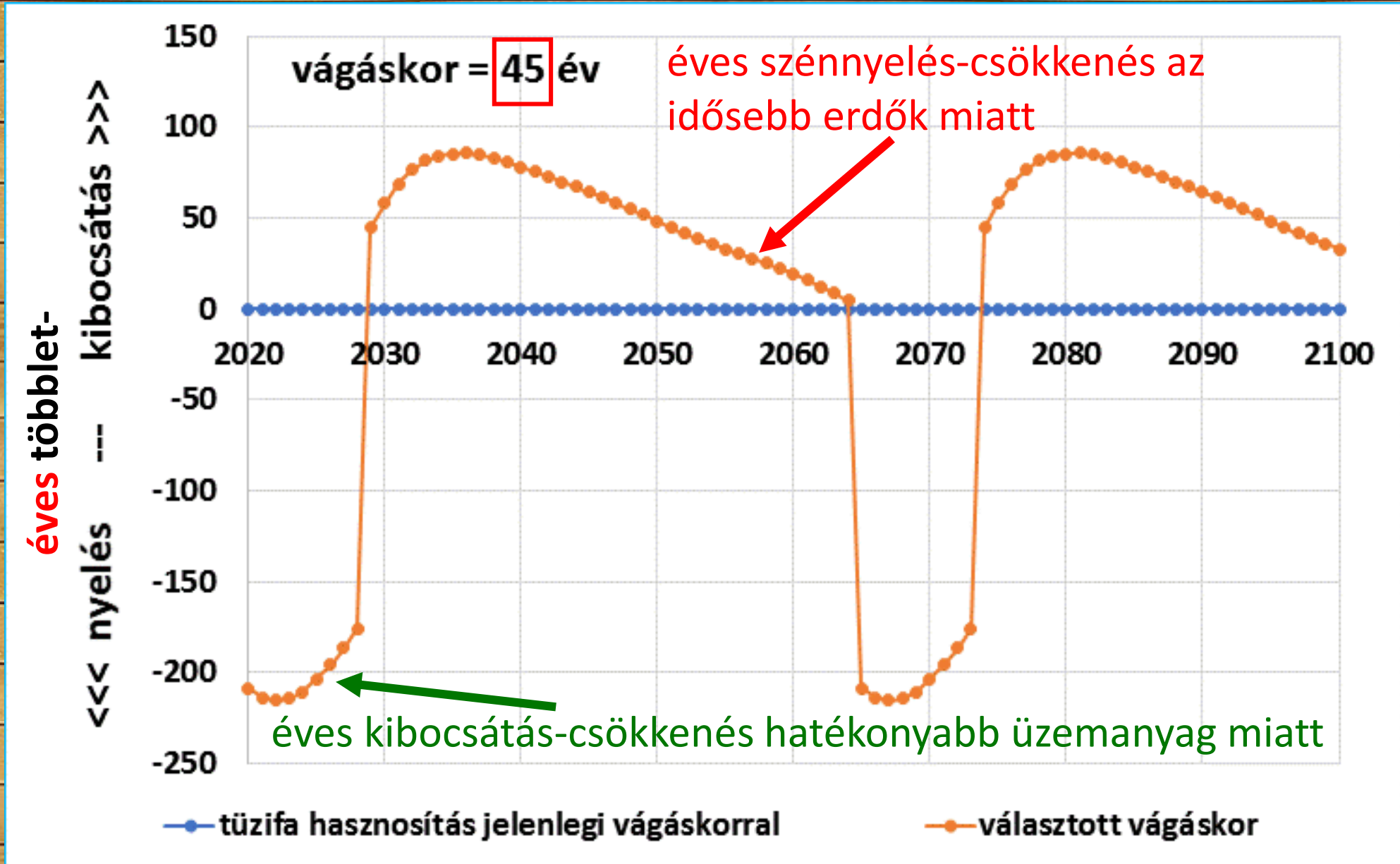
- „normál”, tartamos erdőgazdálkodás véghasználattal, azonnali felújítással
- minden erdőrészlet ugyanolyan termőhelyű (fatermési osztályú)
- a véghasználatkor kitermelt faanyagot energia nyérésre használjuk

A nettó kibocsátás (a tartamos kezelés miatt) minden évben zéró

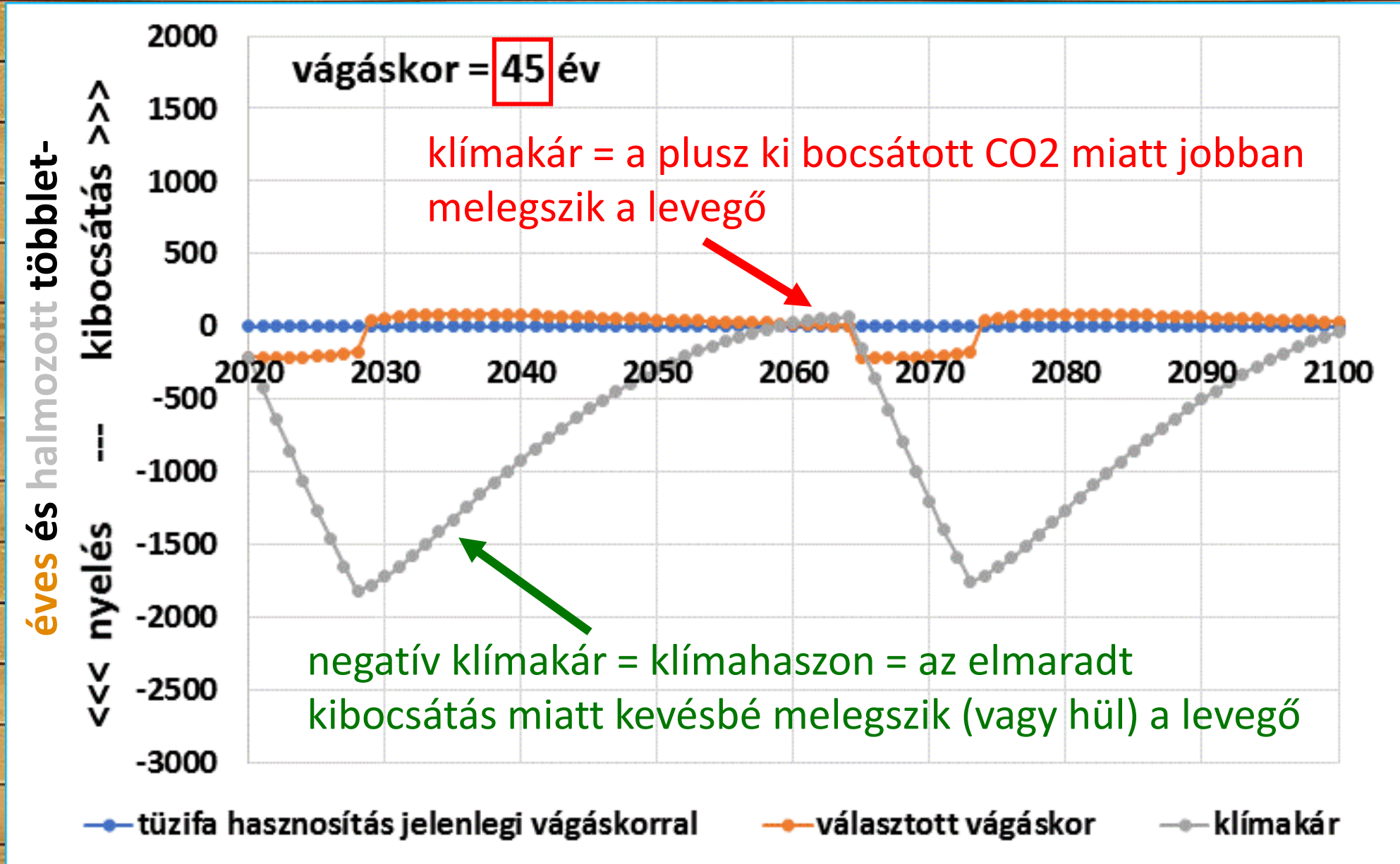

2. Ha megemeljük a vágáskort és ezért egy ideig földgázt kell égetnünk:

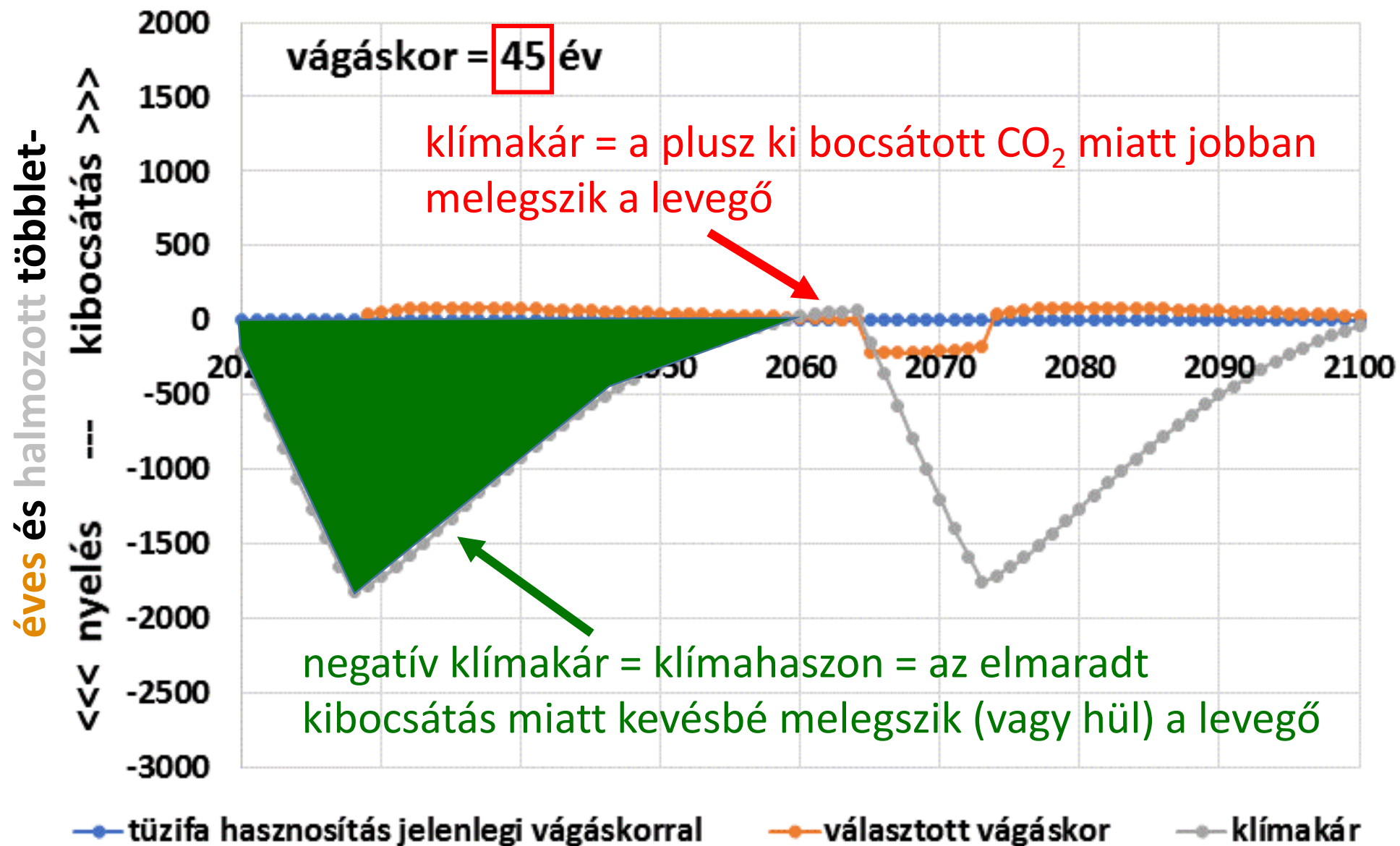

2. Ha megemeljük a vágáskort és ezért egy ideig földgázt kell égetnünk:

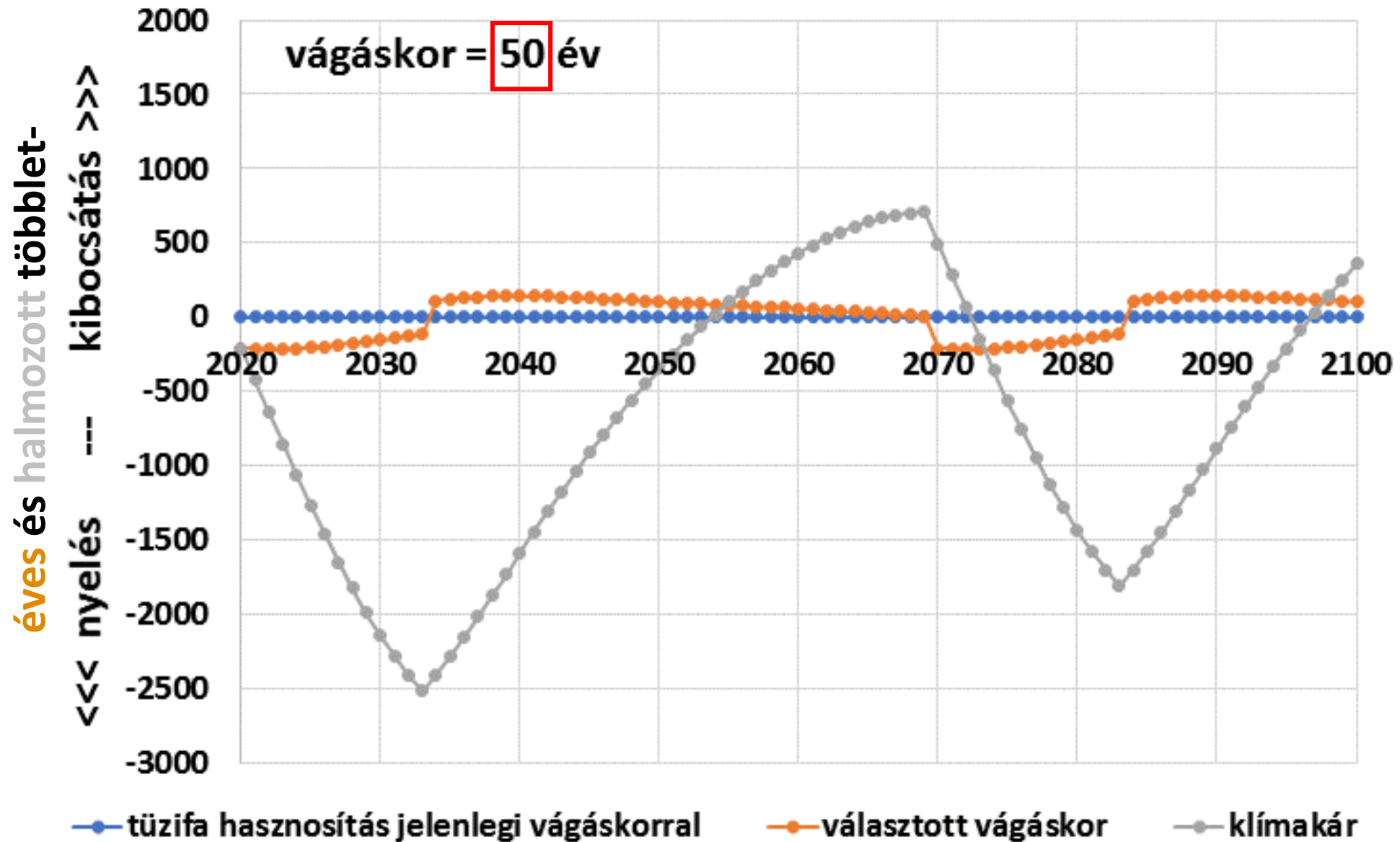

A szimuláció fontos eleme az ún. klímakár, ill. klímahaszon, ami a beavatkozás (itt: a vágáskor-emelés) hatására egy adott időszak alatt megfigyelhető többlet melegítő, ill. hűtő hatását jelenti. A levegőbe került többlet szén-dioxid addig melegíti a levegőt, amíg a levegőből ki nem vonódik; a szén-dioxid hiány viszont a levegő (relatív) hűlését eredményezi. Az egymás után esetleg következő klímahaszon, ill. klímakár-mennyiségek hosszú távon ugyan kiegyenlíthetik egymás hatását, ám az emberiség jövője szempontjából nagyon is fontos az, hogy mikor és mennyi klímahaszon, ill. klímakár keletkezik. Ebből a szempontból a vágáskor emelése a közeljövőben egyértelműen pozitív hatásúnak tekinthető.

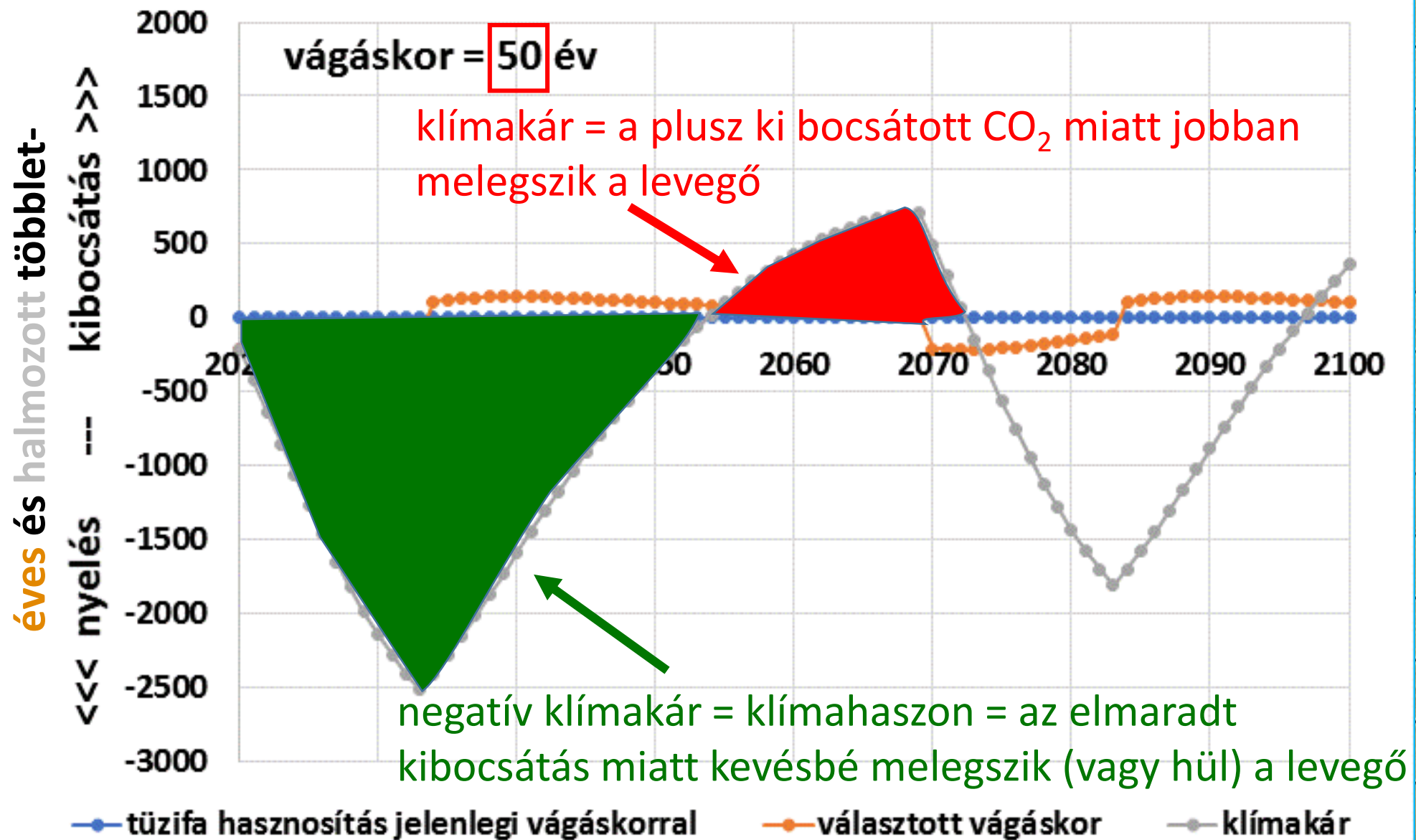
... akkor hosszú ideig kevésbé melegítjük a légkört!!!

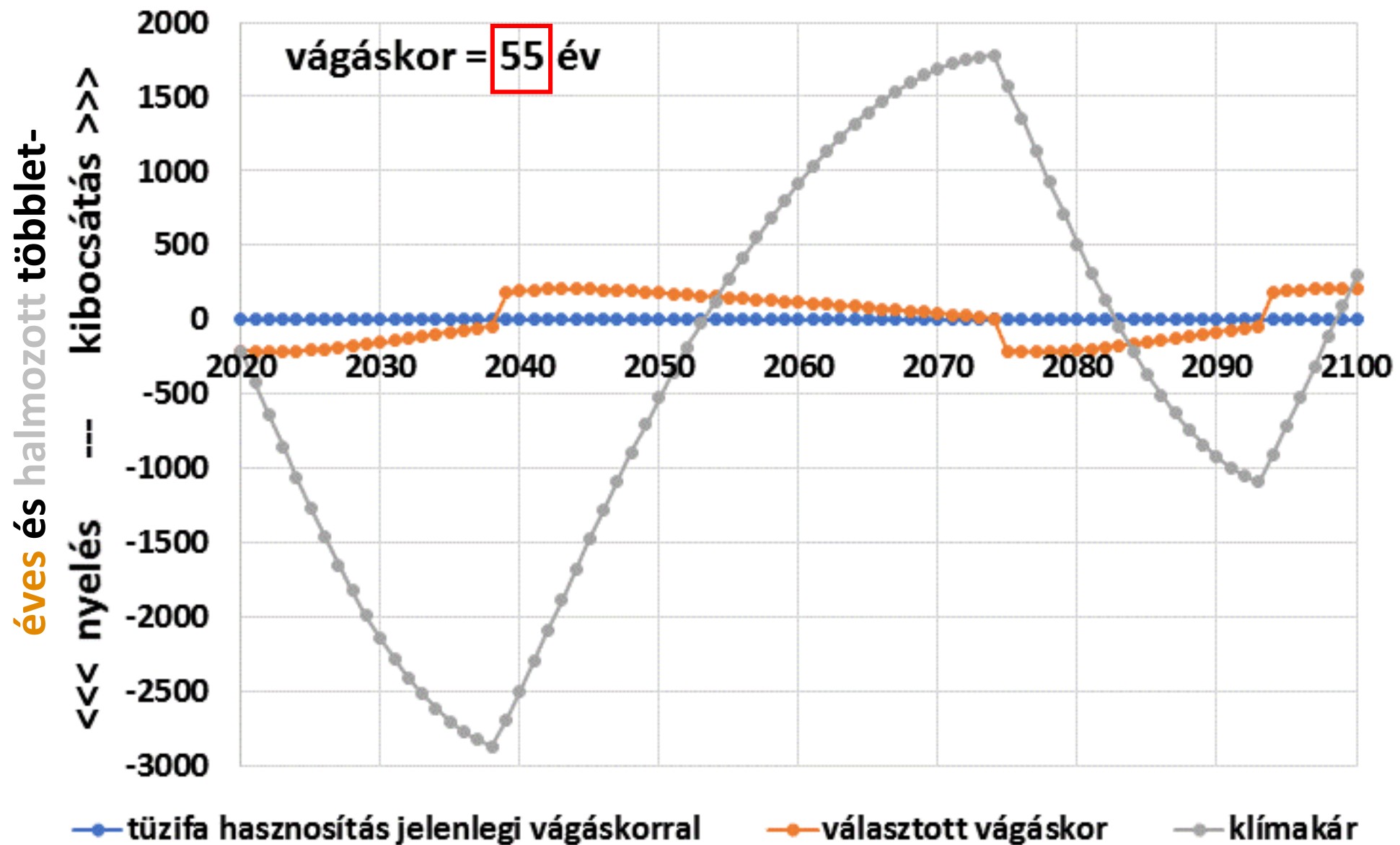
3. Ha tovább emeljük a vágáskort:

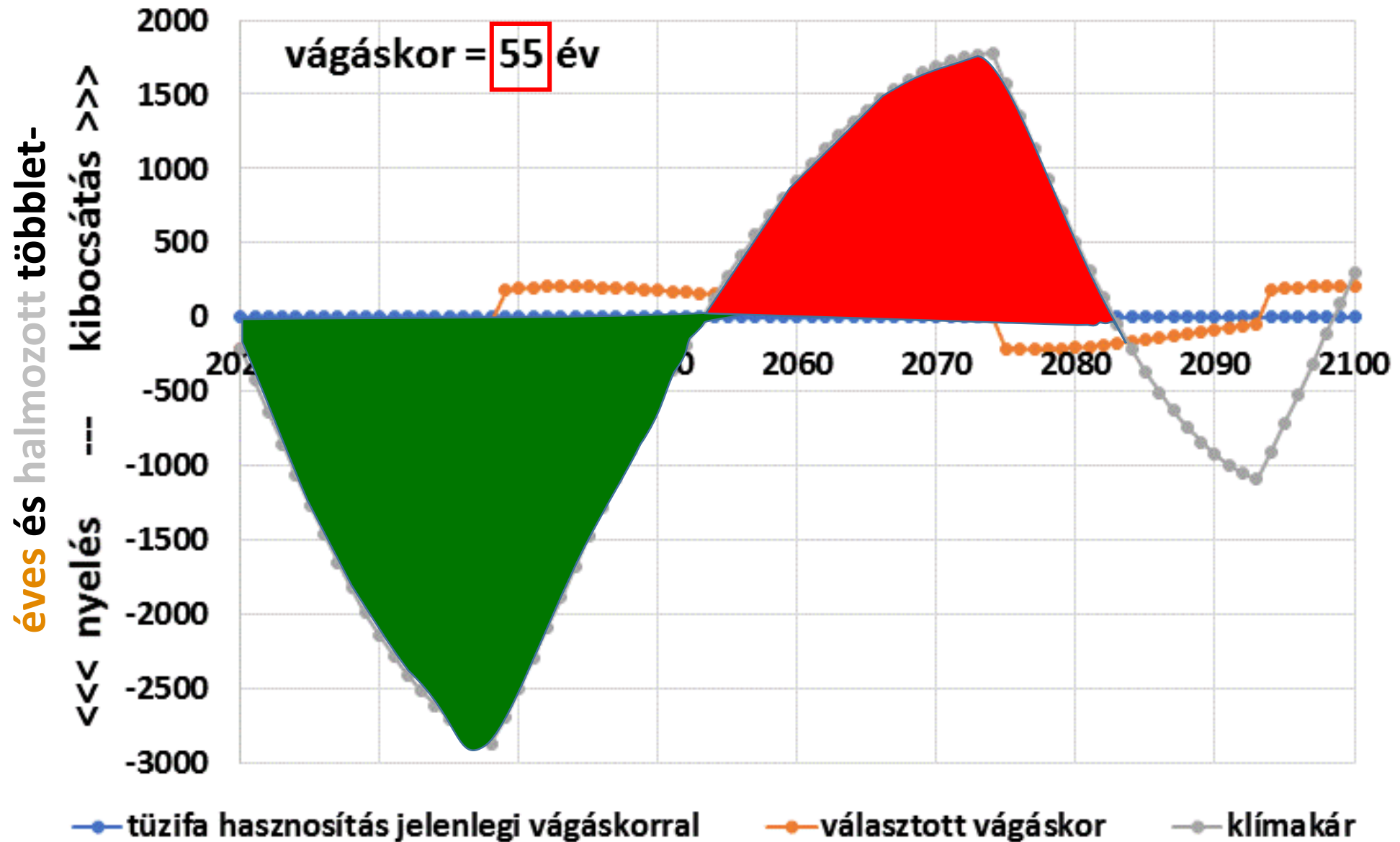
... még akkor is jól járunk!

4. Elég sokáig emelhetjük a vágáskort ...

... és még akkor is jól járunk!

TANULSÁGOK

TANULSÁGOK

- nagyon nagy ütemű és mértékű a klímaváltozás
- aminek nagyon súlyos hatásai lehetnek
- a lassabb klímaváltozás jobb, mint a gyorsabb
- ha lassítani akarjuk a klímaváltozást, minden eszközt be kell vetnünk
- *ezek között egy módszer a vágáskor későbbre tolása, ami*
- *elegendően hosszú ideig hűtő hatású lehet*

Az erdőgazdálkodást sok egyéb szempont is befolyásolja!